

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 22.

Fredagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 248, angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m.

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.*

Herr Wohlin: Herr talman! Jag kan icke underlåta att då denna proposition remitteras till bankoutskottet beledsaga remissen med några allmänt hållna reflexioner.

Det är givet, att med den bristande kännedom en enskild riksdagsledamot, som icke i någon form tidigare har informerats om detta ärendes beskaffenhet och handläggning, naturligen besitter, reservation måste göras för missuppfattningar, beroende på ofullständig kännedom om vad härutinnan förekommit. Jag vill icke vid detta tillfälle upptaga någon diskussion om den stora koncern, vars iråcade svårigheter ligga bakom det nu framlagda regeringsförslaget, och jag vill minst av allt bli rubricerad såsom tillhörande dem, vilka i det fallet ge uttryck för någon form av efterklokhet. Man kan visserligen under de gångna åren ha haft sina personliga uppfattningar om utvecklingen i världen och på grund av dessa haft en annan och mindre optimistisk mening om åtskilligt, som i sammanhang därmed har förekommit. Men man kan ju å andra sidan ej med större fog klandra dem, som i det hänseendet sett mera ljust på tingen. Och i varje fall är det ju ingen mening i att efteråt, sedan en sak har skett, gå in på meningsutbyten om vem som i det fallet har sett frågorna på det klaraste sättet. Jag har icke heller anledning att i detta sammanhang närmare beröra frågan om de tusentals svenska och utländska medborgare, som genom vad som inträffat givetvis råka ut för betydande förmögenhetsförluster med icke endast därav följande svåra skador för ganska stora kulturbärande skikt i vårt och andra samhällen, men även därav förorsakad minskad motståndskraft överhuvud taget i kampen för tillvaron och gentemot inflytelser och tidsidéer av mindre lycklig art, som svepa över världen. Allt detta är frågor, som jag endast tangerar utan att närmare uppehålla mig vid.

Men det är en annan sak, som naturligtvis tränger sig på varje svensk medborgare och skattebetalare i en stund som denna, och det är de förbindelser och därav följande förhållanden, som rätt mellan denna stora i juridiskt avseende privaträttsliga koncern och dess närmaste bankinstitut å ena sidan och å andra sidan den svenska riksbanken och ytterst de svenska skattebetalarna. Jag måste giva ett uttryck för en mening, som jag tror delas av mycket vidsträckta kretsar här i landet, nämligen, att riksbanken, som ju i första rummet är en sedelutgivande bank med en rediskonteringsrörelse för växlar men icke på något sätt en affärsbank, under den gångna tiden kommit ut på linjer, som icke endast äro ägnade att förvåna utan som även enligt min uppfattning innebära anledning till den mest allvarliga eftertanke för framtiden. Det förhåller sig ju så, att det bankinstitut, varom i denna

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

proposition är tal, sedan en tid tillbaka ökat sina engagemang i riksbanken i en skala, vartill vårt land väl aldrig tillförene sett något motstycke. Denna banks rediskontering i riksbanken har på kort tid stigit till ett fullständigt oerhört belopp, som alla känna och som ej endast absolut räknat är något alldeles enastående, utan även vid jämförelse med de övriga stora affärsbankernas rediskontering kommit att intaga en alldeles oproportionerligt stor omfattning. Bakom denna företeelse, som ju avspeglas i officiellt tillgängliga handlingar, bland annat riksbankens årsberättelse för i fjol, men även i de sedvanliga rapporter, som man har till sitt förfogande, ligger ju för att uttrycka sig populärt ingenting annat än denna ifrågavarande bankinstitutions successivt stegrade svårigheter på grund av dess karaktär av kreditgivande bank för den koncern, varom jag inledningsvis talade. Man finner alltså, att ett jättestort enskilt företag, som jag i övrigt, i enlighet med vad jag inledningsvis anför, underlåter att vid detta tillfälle närmare diskutera, genom sin existens och sin utveckling, genom de förbindelser, som ägt rum, och genom det tillmötesgående, som från riksbankens sida har visats, kommit att påverka den svenska statens — jag vågar säga — hela penning- och valutapolitik och ytterligare — det vågar jag också göra gällande — den svenska statens statsfinansiella ställning och de svenska skattebetalarnas ställning i gemen på ett sätt, som torde vara utan motstycke i Sveriges nyare historia. Då vårt land i fjol höstas såg sig tvunget att övergiva guldmyntfoten med alla därav följande olägenheter ej endast med hänsyn till vårt lands anseende utomlands men även med avseende å alla de värden, som äro knutna till en vid guldet stabiliserad prisnivå, så ligga där bakom omständigheter, som ju icke ännu hava blivit närmare klarlagda, och som måhända vid detta tillfälle ej heller behöva eller böra närmare diskuteras. Men oavsett vilka övriga förhållanden, som kunna hava medverkat till denna i många avseenden tragiska händelse, så står det uppenbart, att en huvudorsak därtill var den ifrågavarande koncernens verksamhet, de likviditetssvårigheter, vari densamma bragte en viss av våra stora banker, och den situation, vari riksbanken kommit, genom att i så hög grad, som fallet varit, tillmötesgå denna storbanks anspråk. Jag kan icke underlåta att uttala en utomordentlig förvåning över, att denna bankinstitution, som nu skall stödjas med den oerhörda summan av över 200 miljoner kronor, vid framställandet av sina anspråk blivit på detta sätt bemött och välvilligt behandlad av riksbanken. Det är icke vid detta tillfälle vare sig lämpligt eller ens möjligt att ingå på de säkerheter, som ligga till grund för de enorma belopp, som riksbanken har lånat den ifrågavarande bankinstitutionen. Även om jag i likhet med en del av herrarna besitter vissa i huvudsak riktiga uppgifter härom, finner jag ingen anledning att vid detta tillfälle beröra det ämnet. Endast så mycket skulle jag vilja säga, att med den uppfattning, som jag personligen har om Europas utveckling och icke minst om Centraleuropas och andra längre öster därom belägna statsbildningars finansiella och även i viss mån politiska ställning, dessa säkerhetens värde enligt min förmodan i framtiden är något omtvistligt, och då nu de svenska statsmakterna stå i begrepp att vidtaga en statlig aktion av denna omfattning för stöd av ifrågavarande bankinstitution, så tror jag att statsmakterna, och icke minst inom den svenska riksdagen, göra klokt i att betänka denna omständighet och vara beredda på överraskningar, som man kanske icke, då man läser de nakna papperen och den formellt skrivna kungl. propositionen, får någon synnerlig inblick i. Jag vet icke — och har ingen anledning att vid detta tillfälle närmare ingå på den saken — i vad mån dessa riksbankens åtgärder vidtagits mellan riksdagarna och i vad mån de eventuellt kunna hava vidtagits under samlad riksdag, och jag känner icke heller till, i vad mån åtgärder, som eventuellt hava

vidtagits under samlad riksdag, hava blivit underställda riksdagens bankoutskott. Jag känner icke heller till, om några förbindelser hava ägt rum mellan den statsrättsligt från regeringen fristående riksbanken å ena sidan och Kungl. Maj:ts regering å den andra, och jag vet sålunda alldeles icke, huru ansvaret för vad som har försiggått formellt sett bör fördelas. Jag förmodar emellertid, att detta är frågor och måste vara frågor, som inom en mycket nära framtid bringas under riksdagens bedömande, och jag förutsätter, att riksdagen, därest, varom man ännu i närvarande stund ej kan göra något uttalande, här har förekommit en självrådighet eller en lättsinnighet från riksbanksledningens sida, som gått utöver gränserna för vad som i frågor av denna oerhörda betydelse måste vara oefftergivligt, icke underlåter att draga därav följande konsekvenser med avseende å riksbankens ledning.

Beträffande Kungl. Maj:ts handläggning av det ifrågavarande ärendet är jag likaledes i en sådan avsaknad av närmare uppgifter, att jag även härutinnan måste uttala mig med den största varsamhet. Emellertid kan jag ju icke underlåta att, för att nu beröra en mera periferisk fråga, göra en jämförelse mellan den takt, i vilken det nu föreliggande oerhört betydelsefulla ärendet är avsett att behandlas inom riksdagen å ena sidan, och det tempo, i vilket man behandlar många för väldiga lager av vårt lands befolkning viktiga avgöranden å den andra sidan. Om man tänker på hur det verkligen är ställt på den svenska landsbygden — om man bortser från överdrifter, som kunna hava kommit fram i skilda pressorgan och försöker skala av och bortvisa det, som har slagit över och som ej är fullt sant — så står det dock oefftergivligen kvar, att den svenska landsbygden och det svenska jordbruket aldrig i mannaminne befunnit sig i en så kritisk situation som dessa sista år. Och det gäller icke bara det svenska jordbruket, såsom näring betraktat, utan det gäller, såsom jag så många gånger påpekat, hela den stora, breda landsbygdsbefolkningen med dess oerhörda betydelse för vårt land icke endast ekonomiskt utan även politiskt under de våldsamma orostider, som jag för min del spår vara förestående i Europa. Och när man tänker på, hur pass — jag vill icke säga ointresserat, det vore ett falskt ord, och jag vill inte heller säga något annat ord, som icke överensstämmer med verkligheten — men hur pass långt man dragit ut på avgörandet av för denna näring livsavgörande frågor, hur pass famlande och tveksamt man i många hänseenden har handlat, när det gällt för denna näring livsavgörande spörsmål, och man härmed jämför den utomordentliga snabbhet, med vilken man träder in, när det gäller att lägga till rätta eller att söka finna bote-medel mot en på andra områden av vårt näringsliv inträffad kritisk situation, så framställa sig vissa jämförelser, som jag i övrigt ej nu skall uppehålla mig vid.

Med avseende å den föreliggande propositionens realinnehåll är det ju ej lämpligt att vid propositionens remiss och då erforderliga fakta ej stå den enskilde kammarledamoten i tillräcklig utsträckning till buds, ingå i några detaljer, men det finnes några saker, som jag skulle vilja rekommendera till bankoutskottets uppmärksamhet, när utskottet nu går att skärskåda denna proposition under en ytterligt forcerad behandling — en behandling som enligt min uppfattning utan större risker för vårt lands ekonomiska ställning dock rimligen icke borde göras mera forcerad än att ett grundligt övervägande av detta för vårt lands skattebetalare enormt viktiga ärende må kunna äga rum. Här föreslås bland annat i propositionen, att staten skall genom riksgäldskontoret teckna förlagsbevis i den ifrågavarande bankinstitutionen för ett belopp av 100 miljoner, vilket förlagslån skall ha samma rätt som bankens 5.5 procents förlagslån av år 1925. Den första frågan, som den utomstående — jag

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

rubricerar mig alltjämt som sådan — gör vid betraktande av denna punkt, är självfallet den, huruvida det kan vara riktigt, att den svenska staten engagerar sig för detta stora belopp på ett sådant sätt, att statens rätt icke kommer före den rätt, som innehavarna av förlagsbevisen av år 1925 äga. Propositionens uppläggning på denna punkt innebär, att därest avbetalning verkställs av 1925 års lån — sålunda det privata lånet — skall samtidigt minst samma belopp av de staten tillhöriga förlagsbevisen för det nya lånet inlösas. Det råder alltså likställdhet. Men detta är ej den prioritet för statslånet i fråga, som man i första hand kommer att tänka på såsom en ej endast önskvärd utan nästan oeftergivlig fordran. Nu föreställer jag mig, att regeringen, som ju icke precis på några timmar eller dagar ställts inför hela denna fråga, utan som jag förmodar efter framläggandet av moratoriepropositionen under åtminstone några veckor kunnat överväga situationen, — för så vitt icke regeringen haft kännedom om åtskilliga av dessa förhållanden åtskillig tid dessförinnan —, undersökt även denna ytterst viktiga fråga och måhända med hjälp av juridiska experter kommit till det resultat, att det juridiskt sett ej låter sig göra att nu teckna sådana förlagsbevis från statens sida med prioritet framför förlagsbevisen av äldre datum. Om så är fallet, vilket ju kan tänkas vara möjligt, vill jag likväl till bankoutskottets övervägande rekommendera en undersökning, i vad mån icke någon annan form för statsunderstöd i detta hänseende kan finnas. Jag lämnar i detta sammanhang å sido en diskussion av sådana olika former. Men att staten i detta hänseende får prioritet framför innehavarna av förlagsbevisen av år 1925 — det är verkligen en fordran, som kan uppställas från statsmakternas sida, att åtminstone den möjligheten blir på det mest ingående sätt undersökt i det riksdagsutskott, som nu går att behandla ärendet. Jag ställer mig också tveksam inför och fäster uppmärksamheten på den stipulation i denna stödaktion, som innebär, att aktieägarna i den ifrågasvarande bankinstitutionen, som för innevarande år visserligen icke förutsätts komma att få någon utdelning, under de därefter följande många åren skulle »garanteras» — kanhända det ej är det rätta uttrycket — men likväl kunna tänkas få en utdelning av högst $5\frac{1}{2}$ procent, trots det att staten nu i en omfattning, som aldrig tillförne förekommit i vår ekonomiska historia, träder in, som den sannolikt kommer att göra, till stöd för denna bank. Jag rekommenderar även denna punkt, som i den föreliggande finansiella situationen måhända har mindre praktisk betydelse än den har betydelse med hänsyn till sin principiella natur och med hänsyn till vissa i den allmänna moralen bottande synpunkter på frågan, till bankoutskottets uppmärksamhet. Slutligen förefaller det, som om — därom står emellertid ingenting i propositionen — det vore möjligt, att den ifrågasvarande bankinstitutionen, vars ledning jag vid detta tillfälle icke skall närmare beröra, men vars ledning, om jag får uttrycka mig på ett varsamt sätt, nog givit prov på en viss optimism och en viss romantisk uppfattning av vårt lands ekonomiska förhållanden under senare tid, skulle få, ehuru statsmakterna här träda in med denna stödaktion, fortfarande sitta kvar. Men skulle detta vara meningen, skulle det vara avsikten, att samma ledning, under vars handläggning av denna banks skötsel allt det oerhörda inträffat, som jag här försiktigt berört, fortfarande och utan någon kontroll från det allmännas sida skulle få fortsätta att handlägga denna institutions ärenden, då skulle jag liksom tusentals medborgare med mig bliva på det allra högsta förvånad. Jag går ej närmare in på de former, som kunna tänkas för en viss uppsikt från det allmännas sida över den bankinstitution, som nu får detta stöd, men jag föreställer mig såsom oeftergivligt, att en sådan uppsikt uti en eller annan form kommer att skapas — givetvis en uppsikt, som inte bör vara av sådan natur, att den försvårar eller på något sätt skadar den affärsmässiga och rationella skötseln av ett sådant stort företag, men å

andra sidan en uppsikt, som, sedan staten lånevägen gått in för en stödaktion av denna natur, verkligen innebär garantier för, att några utsvävningar av icke behövligh och icke önskvärd natur i fortsättningen icke komma att äga rum från den bankledningens sida.

Jag får sålunda fästa uppmärksamheten på dessa trenne punkter i den kungl. propositionen: möjligheten av att giva statens lån på 100 miljoner kronor en prioritet framför de förlagsbevis, som utgivits för några år sedan; spørgsmålet om utdelningen till aktieägarna; frågan om ledningen av banken och frågan om uppsikten över densamma. Och slutligen får jag säga, att det blir väl tillfälle vid en senare tidpunkt under riksdagen — och jag hoppas, att det ej skall dröja alltför länge — då riksdagen och den svenska allmänheten skall få en fullkomligt klar bild av gången av de förhandlingar, som hava ägt rum mellan å ena sidan den bankinstitution, varom nu är fråga, och å andra sidan Sveriges riksbank, de förbindelser, som hava existerat eller icke hava existerat mellan Kungl. Maj:ts regering å ena sidan och riksbanksledningen å andra sidan och överhuvud taget allt, som kan i denna fråga läggas offentliggen på bordet utan att skada svenska vitala ekonomiska intressen inom landet eller utom detsamma. Att en sådan klarhet över vad som förefallit är oeftergivlig, det är uppenbart inför den situation, däri vi nu äro ställda.

Jag vill icke sluta med att tillfoga några allmänna reflexioner av alltför vidsträckt innebörd, men jag vill dock säga såsom min rent personliga mening, att därest icke riksdagen i det fall, som nu föreligger, visar tillräcklig kraft och i viss mån även, i vad det gäller den under riksdagen formellt sorterande riksbanken, tillräcklig självövertvinnelse för att lägga papperen på bordet och draga av dessa sålunda klarlagda förhållanden de rätta konsekvenserna, så befarar jag en utveckling, som naturligtvis med mina allmänna politiska och sociala utgångspunkter är mycket olycklig, nämligen en växande brist på förtroende inom de stora breda lagren av det svenska folket för statsmakternas, inklusive riksdagens, handläggning av för vårt lands hela ekonomiska och finansiella framtid avgörande frågor, ett avtagande förtroende, som kan — om det vill sig illa — resultera i allvarliga skakningar av den demokratiska och på folkviljan grundade samhällsförfattning, vilken vi lyckligtvis i en tid som denna, när andra länder visa utvecklingslinjer åt andra håll, äro till vår stora båtad och tillfredsställelse alltjämt i besittning av. Det är allvarliga dagar dessa, som i fråga om sin betydelse för kommande år knappast haft sin motsvarighet under den senaste mansåldern. Skulle så vara — vilket jag för närvarande icke vet — att de säkerheter, riksbanken accepterat som grund för sina enorma lån, delvis äro av sådan natur, att man på det högsta kommer att förvåna sig över att de godtagits, ja, då är det så mycket angelägnare, att här skapas en regimförändring, varigenom förtroendet till riksbanken och till de svenska statsmakterna, i den mån detta förtroende nu har börjat att svikta, på nytt återställles.

Häri instämde herr *von Heland*.

Herr Nerman: Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig att till denna remiss knyta några kortfattade allmänna reflexioner.

Det är en föga uppbygglig bild av den privata kapitalismens samhälle, som svenska folket i dessa dagar får skåda på egen mark i vad man har kallat det egna folkhemmet, men det mest upprörande är, att i realiteten hela folket skall mobiliseras för att stödja konkursboet efter ett nationellt helgon, som samtidigt var en toppfigur i den internationella kapitalsvindeln, spelade bort de s. k. nationella industrierna i händerna på den internationella finansens och spekulationens och sedan, när kraschen kom, på ett ganska enkelt sätt drog sig undan ansvaret.

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

Man börjar på de mest skilda håll att inse, att hela den här affären från början till slut har en anstrykning av svindel eller, för att använda herr Wohllins kanske mildare uttryck nyss, utsvävning. Man frågar sig, vad riksbanken är till för, denna riksbank, som i regel eller i varje fall mycket ofta inte kan bevilja en fattig hjälpbehövande några hundra kronors lån, fastän denne kanske har borgen för det beloppet många gånger om, men som kan slänga ut hundratals miljoner till banker, till spekulationsföretag.

Nu är det fråga om att ånyo lämna 245 miljoner kronor till företag, om vars engagemang man inte äger någon klarhet. De äro icke framlagda. Kanhända ger man i verkligheten stöd åt den internationella kapitalismen ute i världen, samtidigt som man på allt sätt snålar och vägrar att anslå medel till arbeten för att mota den allt mer växande arbetslösheten. Man passar inte ens på att förbinda denna hjälpaktion med en statlig kontroll över denna bank och bankväldets offer, vilket vore det minsta, som den beskedligaste anständighet kunde fordra.

Och slutligen: denna nya aktion sker alltjämt i nationell endräkt, i nationell samling från borgerligt håll och fram över socialdemokratin. Man motiverar inom socialdemokratin liksom i det övriga nationella lägret detta med, att vi befinna oss i ett tvångsläge. Social-Demokraten skriver följande: »Givetvis måste staten träda till. Att låta allt rasa vore att låta det kapitalistiska systemet, sådant det framstår i den lysande storkoncernens fall, oerhört öka arbetslösheten, ruinera ytterligare massor av arbetare och kasta dem på skrothögen» etc.

Ja, låta allt rasa, låta kapitalismen rasa ut, det vill man inte! Det är en underlig socialism och en underlig demokrati. Först skall kapitalismen få ytterligare suga åt sig miljarder och suga ut folket ytterligare. Att den sedan i alla fall rasar torde stå tämligen klart för var och en med den minsta anstrykning av socialistisk åskådning, och vi hörde nyss, hur även herr Wohlin var ganska pessimistisk beträffande de europeiska kapitalistiska staternas framtid. Hans ord borde kunna ge en del att tänka på även för dem, som inte bry sig mycket om vad en kommunist säger.

Det går för övrigt till och med fortare nu, än man från revolutionärt socialistiskt håll ens vågat hoppas. Det kapitalistiska systemet har gjort sin insats på gott och ont i historien men är på avveckling, och detta sker under fruktansvärda konvulsioner. Men i den situationen borde det vara klart för envar, som inte vill understödja fortsatt och fördjupad svindel, att det verkligen är bättre — jag ber att få säga det — att det får rasa och att på så sätt ett avgörande framtingas. Så vitt jag förstår vore det en i ordets bästa mening socialdemokratisk ståndpunkt att låta bankrutten ha sin gång, låta staten ta hand om banken i fråga och eventuellt mera och sedan av skattemedel från dem, som äga bärkraft, hjälpa dem, som bli oförskyllt lidande av bankkraschen, men inte aktieägare och börshajar. Det vore så vitt jag förstår social demokrati.

Socialdemokratiens press tycks ha en aning om att det finns en sådan utväg. Östergötlands Folkblad skriver, att det vore »väl mer än underligt, om icke denna ytterligare tillspetsning av den moderna kapitalismens fruktansvärda kris skulle väcka till livs allt starkare föresatser hos vårt folk att i en ny ekonomisk ordning» — en ny ekonomisk ordning! — »söka större trygghet och säkerhet för sin försörjning. Nöden och osäkerheten är väckande makter av utomordentlig styrka».

Ja, så skriver man, men här kommer nu socialdemokratien att liksom de andra partierna, visserligen knotande en smula över husbonden men likväl lydande husbondens röst, gå med på stödaktionen och på så sätt ytterligare söka förhindra den kapitalistiska oordningens avveckling.

Med dessa ord har jag, herr talman, velat deklarerat den kommunistiska riksdagsfraktionens vägran att deltaga i ansvaret för den nu förberedda aktionen till stöd för en bankrutterande kapitalistisk hushållning.

Herr Widell: Herr talman! Med anledning av den förste ärade talarens angrepp på riksbankens ledning skall jag såsom bankofullmäktig i dag icke göra annat uttalande, än att jag måste anse det ur alla synpunkter sett lämpligast, att debatten om dessa frågor uppskjutes, tills bankoutsrottets dechargebetänkande ligger på kammarens bord, då det blir möjligt att på ett helt annat, sakligt och ingående sätt debattera dessa frågor, än som kan ske i dag.

Herr Örne: Herr talman! Det anförande, som herr Wohlin här höll, går i sin uppläggning ut ifrån en del fullkomligt riktiga observationer. Vad beträffar jordbruket, är det ingen människa, som förnekar, att dess svårigheter sedan flera år tillbaka varit synnerligen stora och pressande, och under de senare åren har ju dessutom tillkommit en arbetslöshet i olika länder, som söker sin like. För närvarande är ju här i Sverige ett antal industriarbetare utan arbete och inkomst, ett antal, som torde svara mot minst en tredjedel av de svenska jordbrukarnas hela antal.

Att svårigheterna för närvarande äro alldeles enorma, finns det ingen människa, som vill förneka. Man synes dock enligt min uppfattning inte här kunna draga de slutsatser ur dessa förhållanden, som herr Wohlin gjorde. Har herr Wohlin något program, som kan sätta industrien och jordbruket på fötter, så ber jag herr Wohlin att lägga fram detta program, och är det programmet av den beskaffenheten, att det kan exekveras av statsmakterna, så skall jag rösta för det.

Herr Wohlin skall ingalunda här försöka att utnyttja vad som inträffat till att göra politisk propaganda för sitt parti. Det är inte riktigt i en sådan situation som den nuvarande. Det förhåller sig nämligen på det viset — och det har icke kunnat på något sätt motsägas, — att de förslag till jordbrukets upphjälpande och industriens stödande, som ifrån herr Wohlins parti och ifrån andra närstående partier ha framkommit, i länder, där sådana program ha realiserats, lett till en sämre ställning för båda dessa grupper av näringsliv än den, som råder exempelvis här i Sverige. Under sådana förhållanden, herr Wohlin, är det inte vackert, jag vågar säga det, att i den nuvarande situationen försöka slå ett extra slag för de olika förslag till för ögonblicket verkningsslösa men för vårt näringsliv i längden skadliga ingripanden, som från det hållet ha framkommit.

Jag vill för min del förklara, att jag finner vad som här har inträffat och som har lett till den nuvarande situationen vara i allra högsta grad upprörande. Vill man emellertid förklara vad som har hänt, så finns det nog ingen möjlighet att se saken så där oerhört enkelt, som den näst siste talaren gjorde. Det finns i det företag, som har störtat över ända, tankar, som äro fullständigt riktiga, och det finns där metoder, som enligt min mening äro oriktiga och ägnade att resa mitt kraftigaste motstånd emot dem. Den riktiga tanken har varit, att man skulle överföra kapital ifrån kapitalrika områden i världen till kapitalfattiga. Det är en fullkomligt riktig tanke, mot vilken ingen invändning kan göras. Den andra tanken, att man skulle skaffa en bakgrund för denna finansiella verksamhet genom att sluta pacta turpia med de olika staterna om monopolutplundring av konsumenterna — således avtal mellan de olika staterna och ett främmande enskilt företag — mot den tanken måste jag reagera av all min själ. Dessutom är det väl klart, att på sistone inom det störtade företaget saker ha förekommit, som under inga omständigheter få förekomma i ett ekonomiskt företag av vilket slag som helst.

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl. ³⁷³
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
 (Forts.)

Men detta är en sak för sig. I detta fall är det icke fråga om att stödja det stora världsföretag, som har störtat. Varje förslag om ett ingripande från svenska statens sida på det området skulle säkert ha kommit riksdagens praktiskt taget samtliga ledamöter att svara ett energiskt och kraftigt nej, och ingen regering av vad färg som helst skulle ha kunnat ens antyda, att stöd skulle givas åt detta företag, om den hade velat sitta kvar till nästa dag. Så ligger i själva verket frågan till.

Vad det här är fråga om är en nödtvungen aktion för att bibehålla den svenska allmänhetens förtroende för hela finansverksamheten i landet, för banker, sparbanker, försäkringsföretag och liknande. Aktien får icke fattas såsom ett stöd åt ett enskilt företag. Hade det endast gällt exempelvis ett industri-företag, så hade enligt min mening företaget fått falla och rekonstrueras, men här gäller det dock, att vi inte skola frambringa samma mentalitet hos svenska folket som den, som för närvarande och sedan något år tillbaka härskar exempelvis i Amerika och som har gjort, att stora delar av det ekonomiska livet där ha störtat samman, att jordbrukares lån ha fått indrivas i en omfattning, som ingalunda varit önskvärd ur någon synpunkt, och att arbetare fått ställas på bar backe i en i historien nästan okänd omfattning.

Man måste ju säga, att svenska folket i den situation, som nu har inträffat, har uppträtt beundransvärt, då all tendens till rusning till penninginstituten för att taga ut sedlar och thesaurera dem fullständigt ha saknats. Men det hade bara behövts, att ett enda penninginstitut — detta hade inte behövt äga den omfattning, som det här ifrågavarande penninginstitutet har — hade blivit föremål för rusning från insättarnas sida och måst stänga, för att man skulle ha riskerat en spridning av paniken och nödvändighet för respektive penninginstitut att indriva sina fordringar. Det är det, mina herrar, som är det viktiga i denna sak, att vi undvika en sådan eventualitet. Nog är det svårt, oerhört svårt för många företag både inom jordbruk och industri för närvarande, men sju gånger värre skulle det ha blivit, om vederbörande hade fått sina krediter uppsagda till inbetalning vid nästa förfallodag.

Stödaktionen gäller sålunda i detta fall, och jag vill betona det ännu en gång, icke ett enskilt företag. I så fall skulle jag ha ställt mig på det skarpaste emot den. Stödaktionen gäller så att säga svenska folkets förtroende för sparinstitutet av olika slag. Detta bör man inte lämna ur sikte ett ögonblick, när man försöker att bedöma denna situation. Och denna aktion är på grund av den omständigheten en aktion, som gäller oändligt mycket större och viktigare intressen än det enskilda ekonomiska företag, som det här är fråga om och som, därest dess fall inte hade inverkat på förtroendet, gärna för mig hade fått falla.

Det är klart, att det utskott, som skall ha hand om denna sak, bör, såsom herr Wohlin påyrkade, noga undersöka och sätta sig in i de förhållanden, som ha lett till det nuvarande läget, och om förhållandena skulle visa sig vara sådana, att det finns anledning till åtgärder mot dem, som äro skyldiga för de olika besluten, så böra dessa åtgärder självklart vidtagas utan hänsyn till person. Men vid denna granskning bör man inte vara alltför efterklok. Man bör söka sätta sig in i situationen vid det tillfälle, då de olika åtgärderna beslötos och genomfördes, annars är man inte i stånd att döma på ett objektivt och ur det helas synpunkt tillfredsställande sätt.

Beträffande en speciell sak, som särskilt framhölls av herr Wohlin, nämligen ställningen för de förlagsbevis, som här skola tecknas, så anser jag mig vara berättigad meddela, att den frågan har varit föremål för synnerligen ingående undersökningar. Det förhåller sig emellertid så, att det är tvivelaktigt, om det från juridisk synpunkt är möjligt för staten att få företrädesrätt för sina förlagsbevis, men om de juridiska betänkligheterna skulle kunna övervinnas, så förhåller det sig ju dock så, mina herrar, att dessa förlagsbevis här och var ha

betraktats som ett slags guldkantade papper och blivit behandlade på det sättet. Det är ett faktum, som man inte kan bortse ifrån. En åtgärd ifrån statens sida, som skulle göra dessa till sekunda papper, skulle kunna medföra behov av stödaktioner på andra håll. Det kan vara nog att göra denna antydning för att visa, att frågan ingalunda är enkel att lösa.

Den största förtjänsten hos den aktion, som nu skall vidtagas, — jag anser mig böra sluta med att framhålla det — är, att man i ett sådant läge, då staten har tvungits fram på arenan, icke har lagt stödaktionen så, att man avlyfter något ekonomiskt ansvar ifrån aktieägarna i företaget. Vid en del föregående stödaktioner har man gått så till väga, att dåliga eller mindre tillfredsställande engagemang ha lyfts ut ur vederbörande bank och lagts på en statsinstitution. Därigenom ha ju aktieägarna i banken helt och hållet befriats från all fortsatt omsorg om dessa engagemang. I föreliggande fall minskar man inte på något sätt aktieägarnas ansvar, ty därest de engagemang, som kunna vara riskabla, skulle sjunka i värde, så medför detta först en bortskrivning av reservfonden, och därefter gå förlusterna ut över aktiekapitalet, medan risken först i tredje rummet når staten. Det är en synnerligen stor fördel hos denna stödaktion, att man lyckats lägga upp saken på sådant sätt. Därigenom kan man ju vänta, att aktieägarna, som fortfarande bära den fulla risken med hela sitt i företaget insatta kapital, av egen självbevarelsedrift skola se till, att ledningen för företaget blir sådant, att den tillfredsställer deras och andras intressen, vilka äro förenade med banken.

Ja, herr talman, man måste ju medgiva, att vad som nu föreslås var för de flesta otänkbart för så kort tid som för tre veckor sedan. Jag hade för min del inte kunnat tänka mig, att man skulle under denna kris behöva gå till en stödaktion av så stor omfattning, och självklart lade sig de händelser, som ha lett till detta, med stor tyngd på allas sinnen. Men jag tror, att vi böra känna det såsom en tillfredsställelse, om vi kunna bära den stora prövningen med det lugn, som anstår medlemmar av svenska folket, ett lugn, på vilket givits så lysande bevis under de senast gångna dagarna.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga, att jag för min del står synnerligen tveksam gentemot de åtgärder, som här föreslagits. Men i det läge, vari saken för närvarande ligger, är det dock icke möjligt att kunna gå emot ett förslag, som de, vilka icke äro närmare inne i sakens förhistoria, givetvis icke kunna bedöma med den säkerhet, som de måste besitta, vilka bättre äro insatta i förhållandena och som finna stödaktionen nödvändig.

Men jag måste säga, att nog är det ganska egendomligt, att i en ekonomisk situation som den nuvarande, då det icke varit möjligt tidigare att kunna vinna gehör för effektiva hjälpåtgärder åt de arbetslösa, man nu ifrån det håll, där man tidigare ordat om, att staten inte har några möjligheter att hjälpa, plötsligen ändock funnit, att det finns ganska betydande utvägar för att kunna träda till och hjälpa, när det är lägligt. Om det, som jag tror, blir ofrånkomligt att hjälpa detta finansinstitut, det kreditinstitut, varom nu är fråga, för att inte ont skall bli sjufalt värre, borde man också kunna fråga sig: Vadför ha icke hederliga men arbetslösa människor i detta land, arbetare och småbönder, samma rätt att få hjälp av staten som en bank eller de med denna bank förenade företag, över vilka staten icke haft någon kontroll eller något ansvar? Det synes mig, att denna stödaktion visar, att om verkligen god vilja hos riksdagsmajoriteten förelegat tidigare, så skulle det varit möjligt att lindra arbetslösheten och jordbrukskrisen, under det att man nu finner, att dessa arbetslösa bli tämligen ohulpna av denna riksdag, som dock synes ha pengar att kunna hjälpa med ofantliga belopp finansinstitutet, som måhända icke skötts

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

på det sättet, att de utan tvekan äro berättigade till den hjälp, som det nu är fråga om.

Vi bevittna nu, och det tyckte jag klingade även ur herr Wohllins anförande, det kapitalistiska systemets och den kapitalistiska ekonomiens upplösning och förfall, och det är glädjande att höra, icke bara privat från många håll av borgerliga nationalekonomer utan även i denna sal ifrån borgerligt håll bekräftas, liksom man hört det bekräftas i många andra länder av sakkunniga, att det kapitalistiska samhället sjunger på sista versen och att det nuvarande systemet leder till allt fruktansvärdare katastrofer för länder, folk, människor och företag. Vi veta inte, om detta är kapitalismens sista kris, men en av de sista kriserna torde det väl i alla fall vara. Bankernas svårigheter äro ävenledes tecken till den kapitalistiska krisens skärpning och till de stora koncernernas sammanbrott.

Vi veta inte, om det icke efter denna hjälpaktion får lov att komma en ny hjälpaktion och om vi icke bli nödgade pressa fram nya hundratals miljoner för att kunna upprätthålla en produktionsordning, en finansordning och ett samhällssystem, som genom utvecklingens hela gång äro dömda.

Skulle man inte i varje fall kunna säga att, när vi nu ge eller rättare om vi nu ge denna hjälp, det skulle vara berättigat — och därvidlag vädjar jag särskilt till herr finansministern, om inte han skulle anse, att detta vore riktigt när vi nu få denna fruktansvärda läxa — att man sökte vidtaga åtgärder för att åtminstone i någon mån för framtiden kunna förebygga liknande olyckor. Vore det inte skäl att regeringen undersökte, om det inte vore lämpligt att skapa möjlighet för det allmänna att kunna kontrollera industriföretag, särskilt de stora industrikoncernerna och kreditanstalterna, på ett helt annat sätt än för närvarande är fallet. Och vore det inte skäl att undersöka, om inte det allmänna borde ha möjlighet att kunna även rent juridiskt följa utvecklingen av så stora företag, som det här är fråga om, på ett annat sätt än vad som för närvarande är fallet. Det måste väl ändå sägas, att det är något i högsta grad orimligt och stridande emot mänskligt, sunt förnuft, att här en enskild man kunnat handla på sätt, som skett. Han må ha varit hur genial som helst på många områden, det har dock varit stora luckor i andra avseenden, det måste man väl ändå vara tämligen på det klara med. — Vore det inte i sin ordning, att en sådan orimlighet förebyggdes, som att en enskild man eller några få enskilda män bliva herrar över sådana väldiga företag, över så stora ekonomiska värden som Kreugerkoncernens och kunna sätta på spel så många tio- ja hundratusentals människors väl och ve, som här varit fallet och kanske i ännu högre grad kommer att bli förhållandet.

Borde inte regeringen, samtidigt som den lägger fram detta förslag, även tänka på att framlägga en proposition, som skulle möjliggöra för det allmänna att kraftigare och bättre kunna följa de stora kapitalistiska företagens utveckling och att, innan en olycka skett, kunna stoppa den osunda utvecklingen, i varje fall se till att affärerna försiggå på ett sätt, som överensstämmer med sunt förnuft, med heder och anständighet och inte få leda till något sådant, som nu inträffat. Vi kunna naturligtvis inte begära, att herr finansministern skall framlägga något stort socialiseringsprogram, men nog skulle det kunna vara skäl i, att regeringen funderade över någon utväg till kontroll, till möjlighet att följa utvecklingen av dessa stora penninginstitut och industriföretag.

Jag vill tillägga ännu ett par ord. Det händer mycket ofta, när ett litet kommunalt företag går omkull i vårt land — ja, det händer visserligen inte så ofta i vårt land, men en och annan gång händer det i andra länder — att då talar man mycket vitt och brett om, hur skadligt det är med kommunala och statliga företag. Men det har aldrig hänt, mig veterligt, att det på det allmännas område har inträffat något, som ens tillnärmelsevis kan jämföras med det väl-

diga sammanbrott som i skilda länder och nu även i vårt land har följt för den enskilda företagsamheten med det så ivrigt omhuldade privata initiativet och som har ett oupplösligt sammanhang med hela den kapitalistiska samhällsordningen. Vore det inte skäl i, att man nu på allvar tänkte på den omständigheten, att det dock är tryggare, att det allmänna tager hand om de stora ekonomiska värdena i ett samhälle än att de lämnas till enskilda, som visst inte alltid ha möjlighet att kunna leda dem i en samhällsgagnande riktning. Nu är staten mycket bra att ha, och det är ju väl, att den svenska staten har möjlighet att kunna ingripa på det sätt, som här nu sker, men man måste säga sig, att det hade varit bättre, om man sluppit att göra det, om samhället och samhällets lagar varit sådana, att det, som nu skett, inte behövt inträffa.

Man får väl nu utgå från, man får i varje fall hoppas tills vidare, att det finns fullgoda säkerheter för de lån och den hjälp, som staten nu står i beredskap att lämna till de penninginstitut, som lida av de kapitalistiska fallissemangen. Men nog tror jag, att det skulle vara synnerligen nyttigt, om det utskott, vartill propositionen nu går, riktigt grundligt undersökte denna sak och att man i varje fall såge till, att det bleve inte bara en begränsning av utdelningen utan ingen utdelning alls till aktieägarna så länge lånet räcker. Vidare måste man som ett villkor för statens hjälp kräva kontroll över företaget från det allmännas sida, så att staten kan behärska kreditföretagets utveckling under den närmaste framtiden.

Herr talman! Jag kan för min del endast hoppas, att det skall bli möjligt för bankoutskottet att kunna sprida ett klarare ljus över de föreliggande förhållandena och över det föreliggande läget, än vad som hittills varit möjligt för oss att få, och jag vill för min del allvarligen hoppas, att bankoutskottet skall kunna skapa sådana säkerheter mot faran för statens risk, att den inte blir alltför stor, och att staten får meddelaktighet i kontrollen över den fortsatta utvecklingen av penninginstitutet eller penninginstituten i fråga.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Varje regering ställes dag för dag inför frågor av olika beskaffenhet, vilka frågor man kan diskutera ifrån utgångspunkten, om det är nödvändigt eller icke nödvändigt att vidtaga någon åtgärd. Man kan diskutera de flesta frågor jämväl ifrån den utgångspunkten, huruvida en åtgärd är lämplig eller olämplig, och jag föreställer mig, att vi litet var i riksdagen ha såsom enskilda riksdagsmän haft att taga ståndpunkt till frågorna ifrån dessa utgångspunkter.

Den fråga, som här föreligger, har regeringen nödgats taga ståndpunkt till knappast inför valet mellan dessa olika utgångspunkter utan ifrån den enda utgångspunkten, att en åtgärd var absolut ofrånkomlig.

Sedan jag torsdagen i förra veckan erhöi en skrivelse, undertecknad av de båda främsta cheferna för Skandinaviska kreditaktiebolaget, så stod det klart för regeringen, att ett ingripande här var ofrånkomligt. När bankledningen framhöll behovet av, att åtgärder ofördröjligen borde vidtagas, och när bankledningen hänvände sig till mig och begärde ett omedelbart övervägande av situationen, måste detta betyda, att en stödåtgärd måste vidtagas.

Det finnes, herr talman, ingen anledning för mig, i varje fall icke i detta sammanhang och vid detta tillfälle, att ingå på ett principiellt försvar för regeringens ståndpunkt i detta hänseende. Jag uttalade i går i andra kammaren, och jag upprepar det här, att vilka starka uttryck som än komma till användning för bedömandet av den föreslagna åtgärden och för att karakterisera den inträdda situationen, så kunna dessa uttryck inte vara så starka, att de tillräckligt ge uttryck åt de bittra känslor, som besjälade regeringen och inte minst mig, då jag varit nödsakad att framlägga denna proposition. Och jag har inte

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

heller fattat de uttalanden, som här blivit gjorda, såsom någon kritik riktad emot regeringen, för att den överhuvud taget framlagt detta förslag.

Innan jag yttrar några ord om vad som i övrigt blivit sagt här, tillåter jag mig att med anledning av ett uttalande av den förste ärade talaren, herr Wohlin, säga, att regeringen har icke påkallat någon skyndsammare behandling av detta ärende än som riksdagen och det utskott, som får hand om frågan, kunna anses vara nödvändigt och lämpligt. Det tempo, i vilket frågan skall och bör behandlas, måste bestämmas av allvaret i situationen och behovet av ett snabbt genomförande.

Med avseende på de olika punkter i propositionen, som här blivit omnämnda, vill jag för min del förklara, att ifrån regeringens sida finns det ingen anledning att ifrågasätta annat, än att bankoutskottet bör undersöka andra vägar — förändringar i de föreslagna bestämmelserna — för att, om det är möjligt, finna bättre vägar för att lösa frågan. Jag vill blott säga, att med avseende på särskilt en detaljsak — men en mycket betydande sådan — nämligen frågan om förlagsbevisens placering inom ramen av bankbolagets förpliktelser, så har den frågan blivit ingående undersökt, och man har därvid vänt sig till de grupper eller de personer, som vi inom regeringen och av alla betraktas såsom tillhörande de främsta auktoriteterna på det juridiska området. När man ifrån sådant håll bestämt avrått ifrån planer, som varit uppe, syftande till en bättre rätt med avseende på dessa 100 miljoner kronor, har regeringen böjt sig för detta uttalande. Kan bankoutskottet komma till annat resultat, skall åtminstone ifrån min sida icke resas något motstånd i det hänseendet, under förutsättning att man genom andra åtgärder eller en annan läggning av åtgärderna kan vinna samma resultat.

Någon utav talarna yttrade här, att propositionen avsåg att stödja och rädda ett finansinstitut. Jag tror, att det var så herr Fredrik Ström uttryckte sig. Nej, herr Ström, vore det på det sättet, skulle aldrig åtminstone mitt namn ha funnits under denna proposition. Vore frågan så enkel, som att det gällde att endast hålla uppe ett — låt vara ett betydande — finansinstitut och rädda dettas aktieägare, så hade saken säkerligen icke legat på riksdagens bord. Men det är därför, att det här gällt att, såsom herr Örne påpekat, tänka sig in i konsekvenserna icke minst beträffande de grupper, vilka herr Ström här lät träda i förgrunden, som denna proposition framlagts. En enda blick på en förteckning, som upptager en rad av här berörda större och mindre näringsföretag, tillhörande såväl industri som handel och jordbruk, ger vid handen, att om dessa företags finansieringsinstitut och förlagsgivare icke skulle kunna stå beredda att i fortsättningen stödja dem och lämna dem kredit och förlag, skulle olyckor, enligt min mening vida överträffande dem, som kunna mätas med dessa miljoner, drabba vårt land och vårt folk.

Med avseende på aktieägarnas intresse — jag säger detta i samband med de föreslagna bestämmelserna rörande den utdelningspolitik, som banken under de kommande åren skulle föra — så vill jag dock nämna, att det är en missuppfattning, om man tror, att ägarna till bankerna, d. v. s. aktieägarna, skulle vara ett begränsat antal kapitalister i detta land. Jag har icke haft anledning och tillfälle att göra jämförelser med de andra större bankerna, men det har tillställts mig en statistisk bearbetning av aktieregistret, grundad icke på vad som där är registrerat, utan grundad på de utdelningar, som skett, under de senast gångna åren, och av dessa siffror framgår, att ägarna av banken utgjordes av vid åsyftade tidpunkt en betydande mängd människor och att genomsnittsinnehavet av aktier i denna bank torde vara mycket lågt jämfört med många andra banker. Det är inte mindre än emellan 13,000 och 14,000 aktieägare, som ha under 100 aktier, och om jag i hastigheten inte räknat fel — jag har blott för några timmar sedan fått denna statistik — så finner jag, att genomsnittsinne-

havet sjunker ned till 20 stycken aktier per person inom denna grupp. Detta har jag endast velat nämna i samband med vad jag kallar för utdelningspolitiken.

Det är nu en dålig tröst, herr talman, att kunna peka på, att en mängd länder — jag vågar nästan säga samtliga länder — fått vidtaga betydande åtgärder för att stödja sitt penningväsende. I våra grannländer har man haft att brottas med samma svårighet och har fått vidtaga åtgärder, för att inte tala om förhållandena i vårt sydliga grannland, Tyskland, och för att inte heller föra tankarna över till det mäktiga och kapitalstarka Amerika. Det hela sammanhänger ju med den djupgående kris, i vilken vi för närvarande befinna oss. Och vi få särskilt komma ihåg sambandet mellan det stora finansinstitutet, vilket ställning blivit ohållbar, och nu ifrågavarande bank. Jag förmodar åtminstone, att utredningsmännen skola komma till det resultatet, att i varje fall i stor utsträckning den stora världskrisen medfört betydande, ja, oerhört stora förluster för detta finansinstitut, vilket sedan i sin mån inverkat på det bankinstitut, som vi nu tala om, och dess ställning.

Det är möjligt, herr talman, att vi svenskar ha invaggat oss i, som jag så många gånger uttalat, en alldeles för stor säkerhet och att vi trott att vi skulle kunna bättre än andra länder och folk undgå att få en direkt och allvarlig kännning av tidens hårdhet och stora svårigheter på det ekonomiska området. Kunna vi komma ur denna kris med vad som här föreslås, vilket relativt taget innebär rimliga risker, så vågar jag uttala den meningen, att vi ha anledning att lyckönska varandra och lyckönska vårt folk.

I fortsättningen, även sedan denna stödåtgärd är beslutad enligt Kungl. Maj:ts förslag eller efter vidtagna förändringar i utskottet, behöva vi säkerligen vara på vår vakt för att inte därpå skall följa överraskningar av olika slag. Det är också med tanke på framtiden, som Kungl. Maj:ts förslag innehåller en begäran till riksdagen att få till sitt förfogande ytterligare 30 miljoner kronor för att möta möjligen uppstående nya situationer, och jag vill sluta med, herr talman, att säga, att fastän i propositionen icke förekomma några som helst antydningar om, att man härmed avser vissa banker och kreditinstitut, så tror jag, att det skulle vara synnerligen önskvärt och lyckligt, om man på en gång sökte vidtaga åtgärder, så att man kunde möta eventuellt nya uppstående rubbningar i vårt kreditväsende och penningväsende, ty det skulle utåt och inåt giva styrka och stöd åt det förtroende, som vi dock, trots allt, åtnjuta ute i världen.

Herr Hammar skjöld, Hjalmar: Herr talman! Jag önskar yttra mig endast om en särskild punkt i den föreliggande propositionen. Denna punkt har av herr finansministern nyss betecknats såsom en detalj, men en mycket viktig detalj. Jag syftar på förslaget, att statens tillskott på 100 miljoner kronor skall lämnas såsom ett förlagslån, vilket åtnjuter samma rätt som bankens äldre förlagslån. I den mån det är juridiska betänkligheter, som ha föranlett, att detta statens nya förlagslån satts i paritet med det äldre förlagslånet och icke fått sig tillerkänd företrädesrätt före detta, måste jag för min del säga, att detta skäl är icke avgörande. Finansministern har nyss antytt, att mycket stora juridiska auktoriteter ha uttalat sig i motsatt riktning mot vad jag nu gör, men detta kan ej befria mig från min skyldighet, kan jag säga, att, i den mån jag förmår, föranleda ett noggrant övervägande i bankoutsiktet av frågan om möjligheten att bereda statens förlagslån företräde.

Mitt resonemang är ungefär följande. Visserligen är det vid det äldre förlagslånets tillkomst stipulerat, att detta äldre förlagslån skall komma omedelbart efter fordringarna, vilket eventuellt kan anses innebära, att icke något annat förlagslån skulle kunna komma emellan. Men vid det äldre förlagslå-

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

nets tillkomst var det icke föreskrivet och kunde naturligtvis icke föreskrivas, att de fordringar, som lågo ovanför, ej skulle kunna tillökas och detta hur mycket som helst. Det är alldeles solklart, att staten kan ge ett vanligt lån på 100 miljoner kronor, och att detta då går före det äldre förlagslånet. Och jag kan icke inse någon grund därtill, att när staten kan få den större rätten såsom vanlig fordringsägare för 100 miljoner kronor, staten icke skulle kunna göra ett medgivande till förmån för andra fordringsägare och sätta sig i efterhand gent emot dessa, således taga ett mindre, då den kan taga ett större. Det må vara, att man för att undvika trassel och misstyndningar bör undvika uttrycket förlagslån, men detta är en underordnad fråga.

Jag kan tillägga, att, om det vore på motsatt sätt, om det vore så, att ett dylikt lån med begränsad rätt skulle vara omöjligt att skjuta in ovanför det äldre förlagslånet, skulle det vara precis lika omöjligt att skjuta in det med lika rätt bredvid det äldre förlagslånet, ty i händelse av obestånd eller otillräcklighet bleve följderna icke lika ledsamma men dock ledsamma i detta fall också.

Jag vill således konkludera däri, att *juridiska* hinder mot att i en eller annan form bereda staten rättighet framför det äldre förlagslånet men efter de övriga fordringarna existera enligt mitt förmenande icke.

Däremot skall jag ej uttala mig om frågan, huruvida detta har någon praktisk betydelse. Jag hoppas, såsom vi säkert hoppas alla, att det icke har någon praktisk betydelse, utan att båda förlagslånen komma att i behörig ordning gå fullt ut, och jag önskar icke heller uttala mig om en annan fråga, nämligen den, huruvida det av sociala eller moraliska eller finansiella skäl kan vara grund därtill, att staten nöjer sig med likställighet. Jag har, som sagt, uteslutande velat, bjuden av, kan jag säga, mitt juridiska samvete, uttala, att det finns all anledning för bankoutsiktet att noggrant pröva denna fråga om möjligheten och lämpligheten av att bereda staten företräde för det nya tillskottet.

I detta anförande instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr **Trygger**: Herr talman! Även jag har samma uppfattning som herr Hammarskjöld, och jag har på ett tidigare stadium, då denna sak diskuterades, framställt denna mening.

Det är absolut otänkbart, i fall man *ej* kan sätta det nya förlagslånet före, att man kan sätta det jämsides med det gamla. Är det ena uteslutet, äro bägge delarna uteslutna.

Beträffande vidare frågan, huruvida det finnes en annan form, varigenom man kan få en företrädesrätt för detta lån, tror jag för min del, att man skulle kunna ordna saken, visserligen icke i förlagslåns form kanske, men på ett annat sätt, som kan vara tillfredsställande. Jag kan ej finna annat än att en fordringsägare hos en bank kan i förhållande till övriga fordringsägare nöja sig med en anspråkslösare ställning än såsom jämlike. Om det är två personer, som lånat till en tredje ett visst belopp, kunna dessa två mycket väl komma överens, utan att den tredje har med saken att göra, att den ene skall ge den andre ett företräde och sålunda först komma i andra hand. Beträffande förlagslånet menar jag, att det innebär en förklaring från bankens sida till förlagsbevisinnehavarna, men i fall staten här ger ett lån till Skandinaviska banken på 100 miljoner kronor, icke i förlagslåns form, utan bara mot vanlig revers eller såsom insättning eller vad man vill, finns det ingenting som, såvitt jag kan förstå, kan hindra staten att i förhållande till övriga insättare göra den förklaringen: »Jag medgiver att komma efter er med denna min fordran.» Sin rätt kan man alltid avstå. När det är en överlåtbar rätt, kan man modifiera den, så att en annan slipper att helt respektera den.

Nu stå jurister mot varandra å ömse håll, och då brukar det sunda bondförståndet kunna lösa frågan. Jag hoppas, att bankoutskottet skall kunna komma till ett resultat, som tillfredsställer oss alla.

Sedermera vill jag bara säga ett ord till herr Ström. Jag vill ej gå in i diskussion om denna sorgliga sak, ty det komma vi nog till längre fram. Herr Ström talade om att det kapitalistiska samhället sjunger redan på sista versen: det visade sig av vad som hänt. Nej, herr Ström, det kapitalistiska samhället sjunger icke alls nu, sådan är icke situationen, men vad det gör är, att det försöker på alla möjliga sätt reparera och hålla uppe den ordning vi ha, och jag är övertygad om att detta också skall lyckas.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Det kan synas förmätet, att jag uppträder i denna fråga. Jag har dock icke kunnat undgå att vid remissen av denna proposition säga några ord om det problem, som enligt mitt förmenande indirekt i viss mån torde inbegripas i propositionen, nämligen stödåtgärder åt vårt betryckta jordbruk och vårt näringsliv överhuvud. Herr Örne gjorde gällande, om jag uppfattade honom rätt, att ett bifall till denna proposition innebar från hans sida, att jordbruket och vårt näringsliv i övrigt härav till viss del skulle kunna få stöd. I detta vill jag livligt instämma med herr Örne. För min del kan jag ej överblicka vad denna proposition innebär. Det är icke möjligt för mig. När det gäller de åtgärder vi här komma att vidtaga, tror jag icke många av oss egentligen förstå vad de ytterst bottna i, men jag har dock en livlig övertygelse, att de äro nödvändiga, att de äro ofrånkomliga, ja, att något ovillkorligen måste göras.

Nu har jag den erfarenheten, att det finnes vissa av våra kreditinstitut, som i dessa dagar icke lärt sig riktigt förstå vilket lidande vårt jordbruk och vårt näringsliv överhuvud för närvarande ha att genomgå. Jag har i mina händer haft vid mer än ett tillfälle kravbrev från bankinstitut, som tydligen ej ställt för sig den frågan. Då jag givetvis ej har anledning att motsätta mig denna propositions remiss och ej heller har ämnat gå emot densamma i fortsättningen, vill jag endast vid detta tillfälle, herr talman, ha gjort det uttalandet, att jag hoppas och tror, att våra kreditinstitut — icke bara det, man här närmast syftar på, utan även andra — måtte i sin ordning kunna lämna det stöd åt vårt näringsliv och jordbruk, som de så väl behöva, så att icke den gamla historien upprepas, som vi alla känna till från bibeln, om den, som fick anstånd med de tiotusen punden, men efteråt gick ut för att hänsynslöst indriva av sin gäldenär en liten penning.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Med anledning av de yttranden, som här fällts, skall jag också tillåta mig göra några reflexioner, som må knytas till remissen av denna proposition.

Det har ju twistats om huruvida, juridiskt sett, de nya förlagsbevisen skulle kunna få företräde framför dem, som utsläpptes av banken själv för några år tillbaka. Jag kan ju icke ge mig in på den juridiska sidan av saken, men jag vill framhålla och understryka, att dessa äldre förlagsbevis ha betraktats såsom fullgoda papper, och det finnes en mängd institutioner, som placerat sina kapitalbesparingar i dessa papper, i tro på att de hade denna karaktär. Jag menar, att det bör kanske från statsmakternas sida tagas en viss hänsyn till detta.

Nu förmodar jag, att man får utgå från att såväl de gamla som de nya förlagsbevisen skola bli sådana papper, att de kunna anses fullgoda bägge, och då har saken kanske mindre betydelse. Jag vill också vid detta tillfälle påpeka, att bankaktier, i varje fall dessa äldre solidare bankinstituts, ju också av spararna ansetts såsom säkra placeringar. Det finnes ett mycket stort

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

antal personer, som befinna sig i den situationen, att de icke ha pension från det allmännas sida, utan de ha försökt att under sin krafts dagar skaffa sig ett kapital, som gjorts räntebärande, och säkerligen komma dessa i en mycket prekär situation, om utdelningen på dessa aktier skall helt och hållet inhiberas. Det ifrågasättes nu, att inhiberingen skulle gälla endast för ett år, och att sedan, om allt utvecklar sig normalt, en viss utdelning skulle kunna tillåtas. Men jag tror, att även en sådan åtgärd som att avstänga utdelningen för ett år kommer att bli synnerligen kännbar i vida kretsar. Jag vill visst icke yrka på att man skall ovillkorligen gå en annan väg, men jag vill vädja till bankoutskottet att allvarsamt överväga, huruvida det kan vara absolut nödvändigt att inhibera utdelningen helt och hållet.

Det är vidare en annan sak, som jag fäst mig vid i propositionen. Det är den räntesats, som staten nu skulle fastläsa vid förlagsbevisen, nämligen $5\frac{1}{2}$ procent. Det kan väl ifrågasättas, om det kan vara riktigt, att staten, när det nu gäller en stödåtgärd, bör ha någon direkt vinst av detta. Jag förmodar, det är möjligt för staten att disponera dessa kapital till lägre ränta än $5\frac{1}{2}$ procent. Det är ju i varje fall så, att dessa kapitalbelopp skola engageras i vårt näringsliv, och skola räntor betalas, skola de också tagas ut och i den mån räntorna satts för höga, komma de att tynga vårt näringsliv. Det är en oundviklig följd av detta.

I detta sammanhang kan det kanske ej vara ur vägen att erinra om de mycket betydande belopp — tjugtals miljoner — som statsmakterna tidigare engagerat, dels direkt som aktiekapital i bankinstitut, dels genom de avlyftningar, som gjorts genom Kreditkassan, då vissa bankinstitut blivit befriade från svaga engagement. Jag menar, att dessa stora belopp ha nu under många år legat räntelösa och ha icke gett någon som helst avkastning. Och om man ställer de uppostringar, som tidigare gjorts, bredvid de uppostringar, som nu skola göras, så äro ju de förra betydligt större och ha väl för de skattebetalande varit betydligt mera kännbara. Allt detta säger jag naturligtvis under den förutsättningen, att allt skall gå normalt och dessa penningar förräntas och i sinom tid återbetalas.

Det har riktats skarpa anmärkningar mot bankens ledning, och det förutsettes, att det skall bli en skärpt tillsyn över denna ledning i fortsättningen. Men jag vill då erinra därom, att vi ha ju vår bankinspektion, och jag menar, att om den fyller sin uppgift på ett riktigt sätt, torde det väl ej vara nödvändigt med någon omorganisation av densamma. I varje fall finns det väl möjlighet för denna inspektion att följa såväl detta bankinstituts som andra bankinstituts verksamhet och kontrollera densamma. Givetvis har ledningen av banken, som har engagerat den i dessa stora krediter, ådragit sig ett utomordentligt ansvar, men syftet med dessa har väl i alla fall varit att knyta förbindelser för våra industriella verksamhetsgrenar, så att dessa skulle ha möjlighet att utveckla sig. Hela vår politik i riksdagen har ju gått ut på under senare år, att sådana förbindelser skulle knytas, och det har ju nästan vid alla tillfällen funnits majoritet för att denna politik skulle föras. Man har ingalunda varit med om att vi skulle inrikta oss i första rummet på att utvidga de verksamhetsgrenar, vi själva behöva, utan man har velat ha en de öppna fönstrens politik, då det gällt vår tullpolitik och handelspolitik. Det är givetvis förenat med vissa risker, när man skall stå i förbindelse med utlandet i allt större utsträckning. Att det sedan blir för stora engagement på vissa håll, kan ju vara beklagligt, men det kan sägas vara i viss mån förklarligt.

Vad beträffar bedömandet av värdet av de säkerheter, som ligga bakom, får man väl ändå tänka sig, att när det gäller sådana värden, som vi ha inom vårt lands gränser, torde de icke ha alltför mycket feltaxerats. Däremot kan det vara beroende på stabiliteten i det ekonomiska livet i allmänhet, huruvida

de utländska värden, som ligga bakom som säkerhet, kunna ha samma inneboende värde. Jag vill säga, att om det skulle bli fråga om att vi skulle tvingas att i närvarande stund värdera och bedöma de avkastningar, vi ha på våra nationalrikedomar, våra skogar och vårt jordbruk, så ha vi sannerligen felkalkylerat alla, ty de värden, som dessa för närvarande ha, äro synnerligen minimala. Och statsmakterna borde vid detta tillfälle vakna upp och se till, att man för en sådan politik, att hela den generation, som nu lever, icke bliver alldeles ruinerad.

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandinaviska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag kan i huvudsak instämma i de allmänna synpunkter, som den förste ärade talaren, herr Wohlin, lade på frågan. De äro till sin allmänna läggning och även i sina enskildheter nog så uttömmande för den uppfattning, som förefinnes inom stora lager bland vårt folk. Jag kan heller icke underlåta att understryka den jämförelse herr Wohlin gjorde mellan den snabbhet, med vilken man här vill komma det nu strandsatta bankinstitutet till hjälp, och dröjsmålet med åtgärder för lättande av den kris, som för många jordbrukare i vårt land under lång tid varit rådande. Jag skall ej vid detta tillfälle ingå närmare på denna jämförelse, ehuru det kunde föreligga stor anledning därtill, icke minst då man finner, att man nu från alla håll söker komma det bankinstitut det nu gäller till hjälp. Detta ger verkligen anledning till eftertanke. Nu är ju visserligen avsikten med den föreslagna stödaktionen att åstadkomma en hjälp, för att ej tillståndet skall bli ännu värre, och för att åstadkomma förtroende, lugn och besinning bland vårt folk, liksom även för att rädda företag i vårt land, som tillhöra Kreugerkoncernen och som ge många tusen arbetare i landet arbete och bröd. Vad det första beträffar, så nog har svenska folket visat lugn och besinning, ett exemplöst lugn, kan man säga, och ett obegränsat förtroende. De, som nu å svenska folkets vägnar ha att besluta om de hjälpåtgärder, som nu skola vidtagas, och den kontroll, som befinnes nödvändig, böra beflita sig om att icke detta förtroende helt och hållet rubbas och att om möjligt sundhet skapas inom dessa områden av vårt finansiella liv.

Vad åter beträffar det stöd, man vill ge åt bankinstitutet, såväl sparbanker och andra företag, för att hjälpa dem, vilka beröras av det inträffade sammanbrottet inom Kreugerkoncernen, så får jag säga, att frågan är icke så utredd, att den ger möjlighet till ett ingående bedömande av densamma. Och man får därför förutsätta, att bankoutsiktet, när det går till behandling av denna fråga, går till grunden därmed och ser till, att den hjälp, som nu statsmakterna avse att lämna, åstadkommer för dessa företag det stöd, som därmed avses och huruvida man genom ett bifall till den i propositionen föreslagna statskrediten räddar vad man vill rädda. Hur brådskande det än är med detta ärendes behandling och avgörande, vill jag likväl hoppas, att bankoutsiktet tager sig sådan tid, att det grundligt kan ingå på en saklig prövning av dithörande frågor, att det verkligen undersöker dessa förhållanden, så att icke kanske om något år, om den ekonomiska krisen skulle fortsätta, vi återigen bli ställda inför en ny stödaktion till dessa företag.

Beträffande sedan frågan vilken säkerhet som detta s. k. förlagslån, som i propositionen föreslås, skall givas, så har jag, sedan jag fick del av detta ärende, ansett, att här träder staten in efteråt som hjälpare, sedan bankinstitutet har upptagit det föregående förlagslånet och alltså de personer, som skaffat sig dessa förlagsbevis, med den ställning, som banken då hade, borde kunna räkna med den säkerhet, som en gång givits dem. Här är det ju fråga om att lämna friska, kalla pengar. Det är ju icke fullt samma situation, som förelåg, då förlagslånet av 1925 tecknades, utan här inträder staten såsom en ny

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandinavi-
ska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

stödjare. Det skulle väl därför inte kunna sägas så mycket om att staten därvid sökte erhålla företrädesrätt framför såväl aktieägare som även innehavare av de tidigare förlagsbevisen, vilka skulle kunna betecknas som ett slags preferensaktier. Jag kan icke inse, att det från praktisk synpunkt — jag skall icke inlåta mig på ett juridiskt bedömande av frågan — är någon orättmätig fordran från statens sida, om staten begär att få komma i en företrädesställning gent emot innehavarna av de tidigare utgivna förlagsbevisen. Jag anser det fullt berättigat, att ett sådant krav framställles, och dessa förlagsbevisinnehavare komma, såvitt jag förstår, icke i en sämre ställning utan tvärt om i en bättre ställning genom statens stödaktion. Därför kan jag icke anlägga samma synpunkter på frågan, som en del andra talare här gjort, utan jag anser fortfarande, att staten såsom långivare bör söka erhålla bättre rätt än de tidigare förlagsbevisinnehavarna.

Då jag alltså förutsätter, att denna fråga så långt det är möjligt från bankoktets sida underkastas en saklig, objektiv prövning, tills ärendet på nytt kommer på kammarens bord, har jag däremot icke velat uttala, att jag icke vill vara med om att stödja banken, men jag vill, att det sker på sådant sätt, att statens risk icke blir större, än den behöver vara, och att hjälpen blir av sådan beskaffenhet, att det blir en verklig hjälp.

Herr Stendahl: Herr talman! Samtliga här uppträdande talare ha, om jag fattat dem rätt, gått in för att när nu staten skall stödja ifrågavarande bankinstitut med detta lån på 100 miljoner kronor på sätt, som i den kungl. propositionen föreslås, d. v. s. mot förlagsbevis, bör staten skaffa sig en prioritet framför aktieägare och innehavare av hittillsvarande förlagsbevis, d. v. s. skjuta in sin fordringsrätt mellan hittillsvarande förlagsbevis och insättningarna. Nu har det uppstått tvist mellan juristerna, huruvida detta vore möjligt eller icke, och från Kungl. Maj:ts regering har det hävdats, att de jurister, som blivit tillfrågade, ha förklarat, att ett utfärdande av två serier förlagsbevis, varav den senare nya med bättre rätt än den hittillsvarande äldre serien, icke vore juridiskt möjligt. Om den saken skall jag icke yttra mig, men jag skall be att helt och hållet få instämma i vad som yttrats av en föregående talare i dag, landshövding Hammarskjöld, nämligen, att är det omöjligt att göra detta, så är det lika omöjligt att utfärda två serier förlagsbevis med samma rätt. Den saken torde vara abcd. Om man vill själva saken, d. v. s. att skjuta in statens blivande fordran mellan förlagsrättsbevisen och insättningarna, gäller frågan således att finna den form, som samtliga jurister, åtminstone de som ha något anspråk på att begripa dessa saker, skola kunna godkänna såsom oangripbar.

Det förefaller mig, utan att vara jurist och utan att göra anspråk på några juridiska kunskaper, som om det problemet väl ändå inte vore så oerhört svårt att lösa, om man verkligen vill lösa det. Saken skulle kunna ske på det sättet, att den som skulle lämna stödet, d. v. s. i detta fall svenska staten, insatte de 100 miljonerna mot depositionsbevis i Skandinaviska banken på exakt samma villkor, som föreslås i den kungl. propositionen, och sedan ensidigt förklarade sig avstå från sin rätt såsom insättare till förmån för de övriga insättningarna. Det är en ensidig rättshandling, som staten har ovillkorlig rätt att företaga och som icke på något sätt kränker tredje persons rätt. Om man går tillväga på det sättet, förefaller det mig, som om man hade gjort, vad samtliga talare som yttrat sig velat åstadkomma, nämligen att skjuta in statens 100 miljoner mellan de nuvarande förlagsbevisen och insättningarna. Staten kommer då före aktieägarna och före förlagsbevisen, men efter alla insättare utom staten själv.

Herr Westman: Herr talman! Det stora antalet av kammarens ledamöter måste givetvis, när denna fråga skall avgöras, komma i ett mycket svårt läge, därför att det av naturliga skäl blir omöjligt för dem som ha ledningen i densamma att lägga fram för oss ett tillräckligt material, för att vi skola kunna med säkerhet eller ens med någon ringa säkerhet bedöma effektiviteten och riskerna av den stödaktion, som nu förberedes.

Svårigheterna för oss att veta, vad det ärende innebär, som nu är lagt framför oss, ökas givetvis därigenom, att vi ha så liten möjlighet att få auktoritativ vägledning från den speciella sakkunniga myndigheten. Jag ber att få erinra icke blott om den hållning, som banksinspektören intagit genom det sätt, på vilket han handlat i denna fråga, då han under en lång tid lämnat utan anmärkning den politik, som följts av banken, utan även om det uttalande, som han nu senast gjorde, då denna kris blev aktuell och som har visat sig så litet motsvara verkligheten. Det är givet, att trovärdigheten hos en institution sådan som banksinspektionen härigenom blivit undergrävd i det allmänna medvetandet. Det skulle också förvåna mig, om icke herr finansministern skulle anse, att det för hans räkning och ur hans synpunkter kunde vara önskvärt att få detta viktiga ämbetsverk underkastat en omorganisation, så att han bättre kunde lita på samverkan med densamma.

Vidare är det ju förklarligt, att när det nu gäller att hjälpa en institution av den art som Skandinaviska kreditaktiebolaget, frågar man sig, huruvida man anförtror de pengar, som staten riskerar, åt en bankledning, som förtjänar statens förtroende. Omsorgen om att skaffa en bank en god ledning åvilar givetvis i första rummet aktieägarna, men då nu aktieägarna tydligen icke ha fyllt denna uppgift, utan staten måste ingripa, får man väl ur statens synpunkt taga i betraktande det problemet, om staten som ett villkor för sin medverkan skall kräva full visshet därom, att bankledningen kommer att motsvara måttligt ställda anspråk på förtroende. Jag vill visst icke förorda den linje, som förut föreslagits under dagens debatt, nämligen att staten skulle gå in för att åtaga sig någon kontroll över bankledningens framtida handlingssätt, ty av en sådan kontroll följer ett ansvar för statens räkning. Men staten kan ingripa på ett negativt sätt, ett sätt, vars närmare innebörd jag icke vidare behöver utveckla.

Hur denna aktion än lägges, kommer den att medföra betydande risker, och det kommer oundvikligen att bliva på det sättet, att riksdagens stora flertal vid fattandet av sitt beslut blir beroende av de upplysningar, som lämnas av Kungl. Maj:t och av bankoutsikottet, samt av det förtroende, som riksdagen hyser till Kungl. Maj:t och till detta utskott. Ansvar kommer att i främsta rummet ligga på dem i ett ärende av denna natur. Jag ber att få uttala den förhoppning, som flera andra talare redan framfört, nämligen att bankoutsikottet måtte underkasta detta ärende en lika snabb som ingående prövning ur samtliga de synpunkter, som här ha varit uppe under debatten och för vilka finansministern förklarat sig hysa intresse.

Jag skall slutligen be att, eftersom det är omöjligt att hinna väcka motioner i detta ärende, få till bankoutsikottets beaktande framföra en synpunkt, nämligen den, att när nu staten ingriper i denna sak, bör väl staten betrakta stödaktionen inte bara ur kreditväsendets utan även ur industriens synpunkt. När staten sätter in så mycket pengar, som det nu är fråga om att göra, i detta företag, bör väl bankoutsikottet taga under övervägande, huruvida det icke skall kunna vara möjligt att i detta sammanhang skaffa garantier för att den finansiella makten över flera av våra ledande industrier icke kommer att inom kortare eller längre tid överföras på utländska händer utan kommer att bevaras här i Sverige. Det vore synnerligen olyckligt, om

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

de stora finansiella transaktioner, som utmynnat i den kris, i vilken vi nu stå, skulle leda därhän, att utländskt kapital skulle komma att behärska några av våra äldsta och för det svenska namnet mest renommmerande industrier.

Herr Pålsson: Herr talman! Det kan väl inte komma i fråga, att man kan avslå ett förslag sådant som det föreliggande. Hjälp måste i någon form ges. Man kan endast hoppas, att, när ärendet kommer tillbaka från bankoutskottet, stödaktionen har fått den bästa möjliga form.

Vad jag skulle vilja framställa en liten anmärkning mot är, att finansministern bland de tre stora delar av folkhushållningen, som skulle ha särskilt stor nytta av detta förslag, han angivit även jordbruket. Finansministern anser sig ha givit uttryck åt sin välvilja gentemot jordbruket genom den hjälp, som medelbart genom detta understöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget skulle nå även jordbrukarna. Jag vill då säga, att han dock inte får muta sitt samvete med att tro, att denna åtgärd är tillräcklig, så att han därför underlåter att göra vad som är till verkligt gagn för jordbruket. Är det så, att finansministern anser, att jordbrukets produktpriser inte skola få genom statsmakternas åtgärder höjas, utan det prisläge, i vilket dessa produkter nu glidit ned, kommer att bli det framtida världsmarknadspriset, finns det ingen möjlighet för jordbrukarna att betala räntor och amorteringar på de lån de redan ha. Från denna synpunkt sett kan det bli endast tillfälligtvis, som jordbrukarna kunna få hjälp genom denna stödaktion till Skandinaviska kreditaktiebolaget, nämligen att lånen bli ouppslagda kanske något år längre. Men detta är ingen hjälp ur jordbrukskrisen. Det förlänger endast jordbrukets dödskamp. Det vore således önskvärt, om samma intresse och hjälpsamhet, som herr finansministern visar aktieägarna i Skandinaviska kreditaktiebolaget, vilka enligt vad han upplyser i medeltal besitta endast ett fåtal aktier var, ville sträcka sig även till jordbruket, så att jordbrukarna medelst beslut av riksdagen, vilka leda till högre produktpriser, kunde bli i stånd att betala de lån, som de ha till Skandinaviska kreditaktiebolaget och andra banker.

Även herr Örne har yttrat sig i jordbruksvänlig riktning, då han bad om ett program för att även han skulle kunna hjälpa jordbruket på fötter. Jag skulle vilja begagna detta tillfälle till att ånyo säga herr Örne, att programmet med sådant syfte är det gamla vanliga och enda möjliga: högre priser för jordbrukets produkter. Emellertid är det glädjande förmärka att även det Örneska samvetet börjar vakna. Sömnen har närmast sig medvetlöshet.

Herr Örne indelade den nu ifrågavarande koncernens transaktioner i riktiga och oriktiga. Han kunde då naturligtvis uttala sitt gillande av de riktiga och sitt ogillande av de oriktiga. För honom tedde det sig så, att de riktiga transaktionerna bestodo i den kapitalöverflyttning från kapitalrika länder till kapitalfattiga, som Kreugerkoncernen åvägabragt. Men det är ju just dessa av herr Örne såsom riktiga ansedda transaktioner, som bragt Kreugerkoncernen på fall. Det är just förlusterna på dessa affärer och den omständigheten, att man har förbjudit kapitalutförsel från de länder, vilka fått lån av koncernen, som ha störtat koncernen. De andra transaktionerna, som herr Örne betraktade såsom oriktiga, nämligen bildandet av monopol, hava naturligtvis varit riktigare i den meningen, att de ju avsett att stödja koncernen och utgjorde naturliga förutsättningar för kapitalöverflyttningen.

Det var emellertid en sak, som herr Örne sade, som jag tyckte var mera än underlig, sedd från den synpunkten, att herr Örne i alla fall är suppleant till ordföranden i fullmäktige i riksbanken. Sådant förpliktar. Herr Örne yttrade, att för tre veckor sedan kunde han för sin del inte tro, att en sådan stödaktion som den, vi i dag stå inför, skulle bli nödvändig. För att komma från

en person, som borde vara så inne i sakerna som herr Örne, tycker jag att detta yttrande är mera än märkvärdigt. Det är verkligen underbart om det skulle råda en sådan blåögd optimism i riksbanksledningen, att man ännu för tre veckor sedan inte skulle ha en aning om ställningen. Detta kan väl förklara, att man gått så långt i fråga om lämnande av stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget och Kreugerkoncernen, som man gjort i detta fall, men icke försvara.

Jag skall, herr talman, ingenting annat säga i saken än att jag hoppas, att ärendet kommer åter från bankoutskottet med så goda förslag, att vi kunna godkänna desamma.

Herr Möller: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att ge bankoutskottet några goda råd, då jag sannolikt får tillfälle att inom bankoutskottet deltaga i prövningen av hela detta ärende. Men det finns vissa reflexioner, som man med hänsyn till debatten här i dag måhända kan ha anledning att fästa till protokollet.

Jag får först säga en sak, som måhända kan låta litet överraskande, men det torde inte desto mindre vara på det sättet, att en socialist är benägen att, vad det rent personliga ansvaret beträffar, kanske se mildare på t. ex. själva ledningen för en bank än många av kammarens ledamöter — detta helt enkelt därför, att en sådan utveckling som den, vi nu ha att möta, från socialdemokratisk synpunkt egentligen inte kommer såsom någon överraskning. Vi äro övertygade om att konsekvenser av den art, som vi nu stå inför, äro oundvikliga i det system, vari vi nu leva. I den mån man inte inom ett företag av ena eller andra slaget kan påvisa ren svindel, måste man naturligtvis beklaga vad som hänt, men i själva verket är det efter vår uppfattning naturliga konsekvenser av det kapitalistiska system, som nu råder.

Då man befinner sig i en situation av denna art, finns det emellertid två olika politiska linjer att följa. Den ena linjen är den som leder fram till mer eller mindre allmänt kaos. Om insättarna i bankerna förlora förtroendet först för en bank och sedan för nästa och så för den tredje eller kanske för praktiskt taget allesammans på en gång och rusa till för att taga ut sina pengar, betyder det, att inom en jämförelsevis kort tid kaos uppstår i landet, i dess ekonomiska liv, i all dess industri, i nästan allt dess näringsliv — i varje fall inom hela den del av näringslivet, som är beroende av kreditväsendet och som allt emellanåt behöver krediter för att kunna upprätthålla driften. Om man då vägrar att vara med om en stödaktion, är det att principiellt ställa in sig på att kaos skall komma. Den andra politiska linjen är den som säger, att det är möjligt, att man i längden inte kan hindra kaos att uppstå, men man vill i varje fall inte framkalla ett kaosartat tillstånd i landet genom underlåtenhet att vidtaga åtgärder eller genom att vidtaga positiva åtgärder i den riktningen. Man vill inte vara med därom av det skälet, att det inte bara, såsom det säges här, blir kapitalister som bli lidande på att kaos framkallas, utan det blir som alltid det arbetande folket, som får bära de tyngsta bördorna och det svåraste lidandet, när ett sådant kaos inträder. Därför är socialdemokratien efter min uppfattning fullt försvarad, då den icke intager en helt negativ hållning vid en sådan ifrågasatt stödaktion — en negativ hållning, som med sina konsekvenser kanske skulle drabba praktiskt taget alla människor i detta land och svårast dem som inte ha någon rygg att stå emot med och som skulle öka, ja, måhända snabbt nog fördubbla vår arbetslöshet.

Vi äro inte benägna för att följa en politisk linje, som kan leda till sådana förhållanden. Om en skald har andra synpunkter, kan jag ju förstå honom, i den mån han inte uteslutande är en översättare till poesi av idyller, utan tycker, att litet omväxling i livet — ett eller annat ordentligt drama, en härlig katastrof

*Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Kungl.
proposition
ang. stöd åt
Skandina-
viska kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

— utlöser hans poetiska ådra och låter honom leva upp. Jag kan förstå detta, men jag tror för min del inte, att ansvariga politiker kunna betrakta samhällstillståndet ur den synpunkten — vilka dramer eller vilken poesi man kan göra av det!

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till bankoutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Reuterskiölds* motion, nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m.

Herr *Björnsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget.

Denna motion hänvisades till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.27 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.